

Beleidsvoorstel 2: doorstroming van kennis en expertise over adoptie en “out of home care” naar opleidingen, onderwijs en hulpverlening

////////////////////////////////////
Datum: 18/11/2022

Auteur: Werkgroep zorg en begeleiding

Onderwerp: Beleidsvoorstel 2: Doorstroming van kennis en expertise over adoptie en “out of home care” naar opleidingen, onderwijs en hulpverlening

Doorstroming van kennis en expertise over adoptie en “out of home care” naar opleidingen, onderwijs en hulpverlening

Er is een gebrek aan doorstroming van bestaande en op bepaalde plaatsen in onze samenleving wel aanwezige kennis over met adoptie verwante thema’s en moeilijkheden, die relevant zijn in het leven geadopteerden, adoptieouders, kandidaat-adoptanten en eerste ouders. Dit gebrek aan kennisdoorstroming leidt ertoe dat betrokkenen in de adoptiedriehoek in de samenleving (kinderdagverlief, school, artsenpraktijk, ziekenhuis...) bejegend worden en in de GGZ-hulpverlening (psychologen, psychiaters, psychotherapeuten...) benaderd worden vanuit foute premissen, waardoor nieuwe (vermijdbare) moeilijkheden kunnen ontstaan.

Hetzelfde gebrek aan doorstroming van kennis geldt voor pleegzorg.

Als antwoord hierop formuleren we twee beleidsaanbevelingen die kaderen in een breder, structureel beleid:

- (a) een Vlaamse verantwoordelijkheid voor de doorstroming van professionele kennis over adoptie naar het brede hulpverleningsveld
- (b) Een provinciale referent “Opgroeien buiten je eerste gezinscontext” voor de Geestelijke Gezondheidszorg

1. Vlaamse verantwoordelijkheid “doorstroming van kennis en expertise adoptie”

Wat willen we dat er aangeboden wordt?

Er is nood aan een organisatie in Vlaanderen die het mandaat en de middelen krijgt om professionele kennis en expertise over adoptie te laten doorstromen naar

- (a) opleidingen die toeleiden naar zorg voor mensen (bv kinderzorg, onderwijs) en naar geestelijke gezondheidszorg op Bachelor (bv maatschappelijk werk) en Master niveau (bv pedagogie)
- (b) Organisaties of teams in zorg, onderwijs en hulpverlening, en/of individuele hulpverleners op maat en op vraag

Aangezien Steunpunt Adoptie deze taak nu al gedeeltelijk op zich neemt en hierin ervaring opbouwde, zou het meest zinvol zijn dat het mandaat van Steunpunt Adoptie verder uitbreidt. Deze opdracht kan

worden opgenomen in samenwerking met Adoptiehuis, die hier ook al enige ervaring in heeft. Hier zijn extra middelen voor nodig.

Hieronder concretiseren we verder hoe de doorstroming van adoptiespecifieke kennis en expertise naar onderwijs en hulpverlening kan worden gerealiseerd.

Steunpunt Adoptie creëert een algemeen platform met alle adoptiegerelateerde informatie

Er is nood aan een algemeen platform waar alle adoptie gerelateerde informatie overzichtelijk terug te vinden is: een adoptiebibliotheek voor alle adoptiebetrokkenen. Steunpunt Adoptie heeft al een website, die verder kan worden uitgewerkt en aantrekkelijker gemaakt (a-buddy, a-search, ...) . Het uitwerken van een nieuwe of aanpassen van de bestaande website vraagt extra middelen.

Steunpunt Adoptie breidt de adoptiekaart verder uit met adoptiesensitief aanbod

De adoptiekaart is een online tool waarin Steunpunt Adoptie adoptiesensitieve hulpverlening in kaart brengt. Dit zijn psychiaters, (klinisch) psychologen, therapeuten, coaches en hulpverleners met een paramedische beroep die kennis hebben van of ervaring hebben met adoptiespecifieke thema's (bv. hechting, trauma, rouw en verlies, racisme).

Steunpunt Adoptie contacteert een hulpverlener nadat zij positieve feedback kreeg via een adoptiebetrokkene of andere hulpverlener, nadat zij zelf rechtstreeks contact had (bv. op vormingen of netwerkmoment) of nadat een hulpverlener op eigen initiatief de organisatie contacteert. In een kennismakingsgesprek wordt nagegaan of de hulpverlener beantwoordt aan de vooropgestelde criteria.

Deze adoptiekaart wordt jaarlijks geüpdatet. Hierbij contacteert Steunpunt Adoptie alle hulpverleners persoonlijk (telefonisch of via mail).

Deze kaart kan nog meer uitgebreid worden met adoptiesensitieve hulpverleners en instanties/organisaties die niet het standaard therapeutisch aanbod bieden (bv. lichaamswerk). Steunpunt Adoptie moet investeren in het netwerk dat al uitgebouwd is en dit versterken (bv. supervisie en intervisie organiseren). Daarnaast zijn middelen nodig die Steunpunt Adoptie kan gebruiken om proactief hulpverleners te contacteren en Steunpunt Adoptie op de sociale kaart te zetten als hét expertisecentrum in adoptie.

Infosessies en workshops rond adoptieproblematiek

Steunpunt Adoptie geeft infosessies en workshops rond adoptiegerelateerde thema's. Er is nood aan een ruimer aanbod van infosessies over adoptie, zeker ook gegeven door ervaringsdeskundige geadopteerden, eerste ouders en adoptieouders aan overheidsdiensten en organisaties.

Deze ervaringsdeskundigen dienen een billijke vergoeding te ontvangen voor geleverde prestaties. Een thema dat zeker de nodige aandacht verdient is diversiteit en racisme.

Een ander belangrijk thema is afstand nemen en wat dit betekent voor geadopteerden en voor eerste ouders. Inzicht in het trauma dat dit teweegbrengt voor beide is daarbij belangrijk.

Bijkomende coaching en ondersteuning op aanvraag

Steunpunt Adoptie heeft alle expertise in huis om sectoren (onderwijs, kinderopvang) en doelgroepen (hulpverleners, leerkrachten, verplegend personeel) adoptiesensitiever te maken.

Om doorgedreven coaching en vorming te geven heeft Steunpunt Adoptie nood aan meer personeel dat ingezet kan worden om deze coaching te bieden.

Opleiding “Adoptie en cultuursensitiviteit”

Er wordt een aangepaste korte opleiding “Adoptie & cultuur sensitiviteit” ontwikkeld voor hulpverleners, met input van ervaringsdeskundigen.

Medewerkers van hulpverleningsinstanties krijgen bijkomende vormingen.

Bijkomende coaching en ondersteuning op aanvraag is beschikbaar voor deze doelgroepen.

Deze doelgroepen kunnen personen met een adoptieachtergrond uitnodigen voor spreekbeurten en Q&A. Deze vrijwilligers ontvangen een billijke vergoeding voor geleverde prestaties.

Een dergelijke opleiding kan ook worden verruimd naar pleegzorgsituaties, waarin cultuursensitiviteit ook een belangrijke rol kan spelen.

Adoptiesensitieve vorming in opleidingen:

Aanbieden van adoptiesensitieve vorming in de volgende master- en bacheloropleidingen: onderwijs (kleuter, lager, secundair); psychologie & pedagogie; kinderverzorging; geneeskunde, verpleegkunde, vroedkunde.

Steunpunt Adoptie lijkt de meest geschikte trekker om een dergelijke opleiding vorm te geven in samenwerking met hulpverleners en ervaringsdeskundigen.

Wat zijn kerndoelstellingen? Aan welke noden beantwoordt deze aanbeveling?

We willen bereiken dat er in de hulpverlening, zowel eerstelijns- als meer ingrijpende jeugdhulp, meer kennis en sensitiviteit is rond adoptie.

Het gebrek aan doorstroming van kennis over ‘afgestaan en geadopteerd zijn’, evenals over een andere etnische en culturele bagage meedragen, over de mogelijke gevolgen daarvan op de ontwikkeling en het functioneren van mensen, de specifieke moeilijkheden die daarmee gepaard kunnen gaan, de noden aan bijzondere hulp op een bepaald moment van het leven en van de ontwikkeling... bemoeilijkt de interactie tussen betrokkenen uit de adoptiedriehoek en belangrijke actoren in de samenleving.

Steunpunt Adoptie neemt deze taak nu in beperkte mate op zich. Zo geven zij gastcolleges over ‘geadopteerd zijn’ (bv in de ManaMa Jeugdgezondheidszorg, in de Ba Verpleegkunde van Thomas More, in de Ba opleiding Orthopedagogie van de KdG Hogeschool, in de Ba Toegepaste Psychologie van de Howest ...). Ook geven ze opleiding over adoptiekinderen in de basisschool en individuele coaching op vraag van professionals. Zij hebben echter slechts een beperkt mandaat en onvoldoende middelen om deze kennis en expertise systematisch uit te rollen en structureel beschikbaar te stellen.

Voor wie is dit aanbod bedoeld?

Dit aanbod is bedoeld om kennis te laten doorstromen naar onderwijs en hulpverlening in Vlaanderen op vier manieren:

- (1) Vlaamse onderwijsinstellingen die toeleiden naar zorg voor mensen (bv kinderverzorging, leraren, verpleegkunde) en naar hulpverlening (maatschappelijk werk, psychologen, orthopedagogen, geneeskunde). Dit kan op twee manieren, met name via een aanbod van gastlessen enerzijds, en via overleg met opleidingsverantwoordelijken over hoe deze thema's te integreren in een curriculum.
- (2) Vlaamse instellingen van zorg en hulpverlening (kinderdagverblijf, school, een team GGZ, een instelling Bijzondere Jeugdzorg) die vragen stellen naar informatie/ kennis/ expertise/ opleiding op maat

- (3) Vlaamse individuele hulpverleners (maatschappelijk werkers psychotherapeuten, psychiaters) met een specifieke vraag omtrent kennis/ expertise die ontstaat naar aanleiding van een traject met een cliënt of cliëntsysteem die behoort tot de adoptiedriehoek
- (4) Vlaamse en internationale kennis doorgeven via het deelnemen aan of organiseren van congressen

Wat is de relevantie en de achtergrond? Welke wetenschappelijke literatuur en/of meningen van (ervarings-)deskundigen steunen het belang van dit aanbod?

De nood aan een betere doorstroming van kennis en expertise naar onderwijs wordt ervaren en gedragen door alle betrokken partijen aan tafel. Dit betreft zowel de geadopteerden, als de hulpverleners en de experts die vanuit klinische ervaring en literatuur geconfronteerd worden met het gebrek aan op adoptie afgestemde relaties en interacties op diverse plaatsen van de samenleving zoals scholen, hulpverlenende diensten, waardoor er soms nieuwe kwetsende tot traumatiserende ervaringen worden opgedaan.

Op de Special Commission in de zomer van 2022 werd resoluut het standpunt ingenomen dat reguliere hulpverlening oog moet hebben voor de unieke context en specifieke zorgnoden van geadopteerden.

Impactanalyse (gevolgen op vlak van efficiëntie, financieel kader, regelgevend kader)?

Aangezien Steunpunt Adoptie deze taak nu al op zich neemt, en hierin ervaring opbouwde, zou het meest zinvol zijn dat het mandaat van Steunpunt Adoptie verder uitbreidt. Steunpunt Adoptie kan hiervoor samenwerken met Adoptiehuis, die ook al enige ervaring heeft. Hier zijn extra middelen voor nodig.

Er zijn ook bijkomende middelen nodig voor vergoedingen voor geleverde prestaties voor het aanbieden van vormingen, onder meer voor vergoeding van personen met een adoptieachtergrond die momenteel vaak vrijwillig participeren.

2. Een provinciale referent 'opgroeien buiten je eerste gezinscontext' voor de Geestelijke Gezondheidszorg

Wat willen we dat er aangeboden wordt?

Er is nood aan aanspreekpunten in Vlaanderen die het mandaat en de middelen krijgt om meer gespecialiseerde professionele kennis en expertise op vlak van (differentiaal-)diagnostiek, psychotherapeutische begeleiding en behandeling van personen in de adoptiedriehoek en in andere vormen van opgroeien buiten de eerste gezinscontext, die lijden onder een verliesverwerking en/of een trauma-problematiek te laten doorstromen naar regulier hulpverlening op eerste, tweede en derde lijn van de geestelijke gezondheidszorg en jeugdhulp. Deze aanspreekpersonen hebben de opdracht deze kennis te laten doorstromen op een manier die ook hulpverleners met elkaar verbindt. Aangezien deze kennis – zeker waar het kinderen betreft – nauw aanleunt bij de kennis over kinderen die buiten hun eerste gezinscontext opgroeien (ook 'out of home care' genoemd, met inbegrip van kinderen die in pleegzorg of in een voorziening opgroeien), zou dergelijk aanspreekpunt zich idealiter op dat bredere domein richten en zo de (kinder-)hulpverlening in zijn geheel versterken.

Een voorbeeld van good practice in deze, zijn de crosslink referenten voor andere cruciale domeinen, zoals crisismanagement, Infant Mental Health of verslaving. Een crosslink referent 'adoptie/ out of

home care' voor elke provincie kan nauw samenwerken met de experts/ verantwoordelijken 'kennisdoorstroming' en met andere referentiepersonen/ centra (zie verder) zodat adoptiekennis vlot voorhanden is voor iedere hulpverlener, en dat hulpverleners zich vlotter met elkaar weten te verbinden. Een cross-link referent is als het ware een 'competentie-knooppunt', die goede relaties onderhoudt met alle actoren binnen de GGZ-hulpverlening, zowel op 1° als 2° en 3°lijn.

Wat zijn kerndoelstellingen? Aan welke noden beantwoordt deze aanbeveling?

We stellen – vanuit diverse invalshoeken – vast dat er in Vlaanderen een gebrek is aan doorstroming van kennis over detecteren, verwijzen, diagnosticeren, begeleiden en behandelen van trauma bij personen van de adoptiedriehoek en andere situaties van opgroeien buiten de eerste gezinscontext; evenals een gebrek aan netwerkvorming waarbinnen kennis kan worden gedeeld en samenwerking kan worden uitgezet.

Dit gaat bijvoorbeeld over een gebrek aan kennis en expertise over de manier waarop diverse met adoptie verbonden thema's diep ingrijpen op het beleven en functioneren van de adoptiedriehoek (geadopteerd of afgestaan zijn, vernemen van moeilijke omstandigheden waarin je werd verwekt of geboren, ouder zijn van een geadopteerde met een ernstige traumaproblematiek, afstand gedaan hebben van een kind ter adoptie...) bij hulpverleners op 1°, 2° en 3°lijn. Het gaat daarenboven over de impact van bijkomende vroege negatieve levenservaringen (zie inleiding), over de differentiaaldiagnostiek van trauma bij adoptie en heel wat andere diagnoses (ADHD, autisme, gedragsstoornissen, psychopathie)...

Er zijn in Vlaanderen enkele centra met een goede kennis en krachtige vaardigheden om deze problematieken te onderkennen en te begeleiden en behandelen. Dit betreft vaak afgebakende initiatieven (PraxisP KU Leuven, Trauma-centrum St Margriete, Oost Vlaanderen) of gesubsidieerde GGZ-instellingen die de specifieke keuze maken om met deze specifieke problemen aan de slag te gaan (CGG VAGGA, Antwerpen; Kinderpsychiatrie Gasthuisberg Leuven, Ter Wende, Leuven). Deze initiatieven (dit is geenszins een exhaustieve lijst) zouden een rol kunnen spelen in de doorstroming van kennis.

Voor wie is dit aanbod bedoeld?

Dit aanbod is bedoeld om kennis te laten doorstromen naar hulpverleners binnen eerstelijnsgezondheidszorg, Geestelijke Gezondheid, Bijzondere Jeugdzorg, psychotherapeuten werkzaam met geadopteerden en hun context...

Wat is de relevantie en de achtergrond? Welke wetenschappelijke literatuur en/of meningen van (ervarings-)deskundigen steunen het belang van dit aanbod?

De nood aan een betere doorstroming van kennis en expertise naar onderwijs wordt ervaren en gedragen door alle betrokken partijen aan tafel. Dit betreft zowel geadopteerden als adoptieouders. Ook de betrokken hulpverleners en experts ervaren in hun werk een gebrek kennis en expertise in vele andere diensten, waardoor er een groot tekort is aan begeleiding en behandeling.

De ervaringen en noden van geadopteerden zijn onder meer te lezen in de open brief 'Adoptie stopt niet na je kindertijd' (De Morgen dd 20/11/2021). Deze brief onderlijnt de nood aan structurele psychologische zorg door mensen met ervaring en expertise.

In de stakeholdersgroep van geadopteerden en adoptieouders bleek er ook een zeer grote nood aan een betere doorstroming van kennis en expertise. Stakeholders gaven aan dat adoptiespecifieke kennis en expertise ontbreekt in het onderwijs, in de medische sector (specifiek werd hier het gebrek aan

kennis over FASD benoemd) en in hulpverlening. Zij signaleren bovendien een tekort aan specifieke trainingen rond hechtingsproblematiek.

Pleegzorgpartners die als stakeholders werden bevraagd, geven aan dat doorstroming van kennis over pleegzorgsituaties evenzeer ontbreekt.

Het bestaan van een cross-link-referent binnen de bestaande CGG-netwerk-structuren zou bijdragen tot een betere kennisdoorstroming en een betere integratie van met adoptie of opgroeien buiten de eerste gezinscontext en trauma verbonden kennis binnen een behandelend psychotherapeutisch aanbod.